

28.9.2018

Frågor och svar: Oklarheter i Zambias program för sociala inkomstöverföringar

Vad går programmet för sociala inkomstöverföringar ut på?

Programmets syfte är att rikta kontanta bidrag till de mest utsatta familjerna. De som gynnas har i synnerhet varit ensamförsörjare och deras familjer på landsbygden. Programmets mål har också varit att utveckla och stärka systemen och förvaltningens kompetens när det gäller social trygghet.

Hur upptäcktes oklarheterna?

Givarländerna Finland, Sverige, Storbritannien och Irland har utifrån den ursprungliga planen övervakat hur programmet genomförts och hur utbetalningarna inom programmet gjorts. Rapporterna och utredningarna för 2017 av den ansvariga myndigheten visade sig otillräckliga vilket i kombination med iakttagelser under uppföljningsresor väckte tanken om att undersöka saken vidare. Vi fick bekräftelse för våra misstankar om missbruk när det visade sig att en del av bidragen 2017 inte hade nått fram till de familjer som biståndet var avsett för.

Hur har ärendet retts ut?

När misstankarna hade väckts krävde programmets givarländer Finland, Sverige, Storbritannien och Irland att Zambias regering och myndigheter skulle vidta åtgärder för att reda ut ärendet. Efter att givarländernas krav tillskräpts och ärendet fick omfattande offentlighet i zambiska medier inleddes en officiell utredning. Ministern för den sociala sektorn har tvingats avgå.

På vilket sätt hade medlen missbrukats?

Misstankarna gäller bidrag som skulle betalas ut i kontanter. Vi känner inte ännu till alla detaljer om fallet. Zambias egna myndigheter reder för närvarande ut ärendet.

Hurudana summor talar vi om?

I detta skede är det fråga om misstankar och vi kan inte bekräfta något som gäller summor eller andel av programmets budget. Finlands stöd har betalats till en gemensam pott där det också ingår de andra givarländernas bidrag och zambiska budgetmedel. Zambia har själv stått för 2/3 av programmets kostnader. Av denna orsak är det svårt och tidskrävande att reda ut de olika ländernas andelar.

Vad görs härnäst?

Finland har meddelat Zambias regering att redan utbetalda medel inte får användas till programmets behov. Alla nya utbetalningar har lagts på is.

I de officiella förhandlingarna med Zambias regering har vi kommit överens om att relationerna mellan våra länder ska bli mer mångsidiga, så att andelen traditionellt utvecklingsamarbete minskar och annat samarbete, främst handel, ska öka.

Finland reder nu ut missbruket tillsammans med de andra givarländerna, så att det egentliga ansvaret i utredningen av eventuella förbrytelser ligger hos de zambiska behöriga myndigheterna. Vi stöder deras arbete.

Vad har uppnåtts inom den zambiska sociala sektorn med Finlands stöd?

De som gynnas av programmet är fattiga och marginaliserade befolkningsgrupper, i främsta hand ensamförsörjare och deras familjer. I programmet har man särskilt uppmärksammat kvinnors och flickors ställning. I praktiken har stödet fördelats som kontanta bidrag direkt till de behövande. Med hjälp av stödet har familjerna kunnat förbättra sina hem, skaffa husdjur och låta flickorna gå i skola.

Användning av medel övervakas

Utvecklingsarbetets uppgift är att göra sig överflödigt. Programmen ska vara hållbara, vilket innebär att när biståndet upphör ska länderna och organisationerna som fått stöd kunna sköta samma uppgifter själva. Det är ett svårt mål att uppnå om inte landets och dess egna organisationers system används och på så vis utvecklas. Myndigheternas kapacitet för ekonomisk styrning är ofta låg i partnerländerna vilket oundvikligen innebär risker i verksamheten.

Utrikesministeriet övervakar noggrant användningen av medel och utvecklar kontinuerligt riskhanteringen. Man kan inte undgå riskerna, men de kan förutses och kontrolleras i högre grad.

Mer information om utvecklingsarbetets tillsyn och uppföljning: <https://um.fi/overvakning-och-utvardering-av-utvecklingsamarbetet>